

ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების (აეგ) – ახალი სტრატეგიის მნიშვნელობა „მდგრადი განვითარებისთვის“.

უგლავა ქრისტინე

თსუ-ის დოქტორანტი

გლობალიზაციის თანამედროვე გამოწვევების საპასუხოდ მთავრობები, თვითმმართველი ერთეულები და სხვა აქტორები განვითარების პოლიტიკის გატარებისას სულ უფრო მეტად მიმართავენ ტრადიციული მიდგომისაგან განსხვავებულ, ალტერნატიულ მიდგომას, რომელსაც წარმოადგენს ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება (აეგ). ის უზრუნველყოფს ისეთი პლატფორმის არსებობას, რომელიც გულისხმობს ადგილზე განვითარების ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური და ინსტიტუციური ასპექტების ინტეგრირებას. აეგ არის მონაწილეობაზე დაფუძნებული განვითარების პროცესი, სადაც ნახალისებულია პარტნიორობა მთავარ მოქმედ პირებს შორის. აეგ-ის მიდგომა უზრუნველყოფს ეკონომიკური აქტივობის ზრდასა და მდგრადობას, ინკლუზიურობას, ადგილობრივი რესურსების სწორად, მდგრადად და ეფექტიანად გამოყენებას, ეკოლოგიური გარემოს შენარჩუნებას და ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარებას.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება, ადგილობრივი ეკონომიკური ზრდა, მდგრადი განვითარება, ინკლუზიური ზრდა.

მსოფლიოში მნიშვნელოვნად გაზრდილია ტენდენცია, როდესაც მთავრობები, თვითმმართველი ერთეულები და სხვა დაინტერესებული მხარეები მიმართავენ ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებას (აეგ), როგორც განვითარების ტრადიციული სტრატეგიისგან განსხვავებულ ალტერნატიულ სტრატეგიას, მიდგომასა და მექანიზმს გლობალიზაციის თანამედროვე გამოწვევების საპასუხოდ. თვითმმართველი ერთეულები, ქალაქები თუ რეგიონები ინტენსიურად მუშაობენ ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარებაზე, რადგან ის უზრუნველყოფს სათანადო ჩარჩოსა და მეთოდებს, რომლითაც შესაძლებელია ტერიტორიის სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალის მაქსიმიზება ადგილზე კონკურენტული გარემოს შექმნის, ინვესტიციებისა და სამიზნე ჯგუფების მოზიდვის, ცოდნის ტრანსფერის, დასაქმების ღირსეული სამუშაო გარემოს განვითარების მიზნით, რათა მიაღწიონ ადგილობრივი ცხოვრების მაღალ დონეს.

აეგ დაკავშირებულია საზოგადოების განვითარებისკენ მიმართულ პოლიტიკასა და ყველა პროგრამასთან, რაც მიზნად ისახავს ინკლუზიურ ზრდას, ინფრასტრუქტურის, სოციალური კაპიტალის, მომსახურებების და მდგრადი გარემოს განვითარებას. ყოველივე ეს მონაწილეობს აეგ-ში და ამავდროულად გავლენას ახდენს მასზე.

აეგ-ის პროცესებს შეიძლება სხვადასხვა მიზანი ჰქონდეს, მათ შორის: ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა, ახალი ბიზნესის შექმნა, ინოვაციური სისტემების დანერგვა, დასაქმების ხელშეწყობა და სხვა. ამ პროცესებში კი ყველაზე მთავარი არის კერძო-საჯარო პარტნიორობის განვითარება, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების, კერძო ბიზნესის, ბიზნეს ასოციაციების, არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებსა და სხვა დაინტერესებული პირებს შორის თანამშრომლობა და კოლაბორაცია.

აეგ-ის უნივერსალური განმარტება არ არსებობს, თუმცა ის წარმოადგენს მიდგომას და იმ პროცესების შედეგს, როდესაც საჯარო და კერძო სექტორის ორგანიზაციები, განვითარების პარტნიორები, სამოქალაქო საზოგადოება და მისი წარმომადგენელი ორგანიზაციები თანამშრომლობის ფარგლებში ერთად, კოორდინირებულად მუშაობს კონკრეტული ტერიტორიისთვის ან რეგიონისთვის უკეთესი ეკონომიკური პირობების შექმნის მიზნით, რისთვისაც იყენებენ ადგილზე კონცენტრირებულ ადამიანურ, ფინანსურ, ფიზიკურ და ბუნებრივ რესურსებს.

ექსპერტების აზრით, აეგ უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე უბრალოდ „ეკონომიკური ზრდა და განვითარება ადგილობრივ დონეზე“. აეგ არის ეკონომიკური განვითარების განსაკუთრებული და განსხვავებული მიდგომა, რომელიც ხელს უწყობს განვითარებისკენ მიმართული ძალების ურთიერთობების რეგულირებას თანამშრომლობის ფორმატში, ადგილობრივი დიალოგის განვითარებას, მონაწილეობის ნახალისებას, ადამიანებისა და მათი რესურსების დაკავშირებას უკეთესი დასაქმების პირობების შექმნისთვის და ზოგადად რესურსების ეფექტიანად გამოყენების ხელშეწყობას, ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარების უზრუნველყოფას და ცხოვრების დონის ამაღლებას.

ეკონომიკური მოქნილობის საჭიროებამ გლობალურ ბაზარზე მნიშვნელოვნად გააძლიერა ის აზრი, რომ ზემოდან-ქვემოთ, ცენტრალურად დაგეგმილი პოლიტიკა უკვე ვეღარ უზრუნველყოფს გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის მიზნების მიღწევას. შესაბამისად, მას აეგ-ის მიდგომისგან განსხვავებით, მნიშვნელოვანი შეზღუდვები აქვს. კერძოდ:

- ზემოდან-ქვემოთ, ცენტრალურად დაგეგმილი პოლიტიკა ვერ უზრუნველყოფს კეთილდღეობის სწორად განაწილებას და საზოგადოების სოციალურად მონყვლად ფენებამდე მიტანას;
- ტერიტორიაზე კრიზისის დროს ან პოსტკრიზისულ სიტუაციაში ვერ ხორციელდება სწრაფი გადაწყვეტილებების მიღება და პრობლემების მოგვარების მიზნით პოლიტიკის დროულად იმპლემენტაცია, რაც რიგ შემთხვევაში უკვე არსებული პრობლემების კიდევ უფრო გაზრდასაც იწვევს;
- პრიორიტეტი მხოლოდ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებზე კეთდება და სათანადო ყურადღება არ ექცევა ადგილის, ტერიტორიის საჭიროებებს, თავისებურებებს, შედარებით და აბსოლუტურ უპირატესობებს;
- ძალისხმევა უფრო მეტად ფიზიკური ინფრასტრუქტურის მოწესრიგებაზე არის მიმართული და სათანადოდ არ ვითარდება „სოფთ“ ინფრასტრუქტურა, რაც გულისხმობს ინსტიტუციური, ბიზნეს და კომერციული სერვისების განვითარებას;
- გადაჭარბებულად არის შეფასებული ტრადიციული ეკონომიკური სექტორების და დიდი ფირმების არსებობის მნიშვნელობა, მაშინ როდესაც მცირე და საშუალო მენარმეობის წახალისების პირობებში უფრო მეტად არის შესაძლებელი მდგრადი განვითარება;
- სოციალური ინტეგრაციულობის და ჩართულობის ნაკლებობა;
- დაბალი შემოსავლები, კვალიფიკაციური კადრების გადინება;
- ადგილზე ინვესტიციების ნაკლებობა;

მომხმარებლებსა და მიმწოდებლებს შორის ურთიერთობების ნაკლებობა;

თანამშრომლობისა და კოორდინაციის ნაკლებობა.

განვითარების ტრადიციული მიდგომისგან განსხვავებით აეგ-ის მიდგომა უზრუნველყოფს ისეთი პლატფორმის არსებობას, რომელიც გულისხმობს ადგილზე განვითარების ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური და ინსტიტუციური ასპექტების ინტეგრირებას. აეგ არის მონაწილეობაზე დაფუძნებული განვითარების პროცესი, სადაც წახალისებულია პარტნიორობა მთავარ მოქმედ პირებს შორის.

აეგ-ის მიდგომა ხელს უწყობს ეკონომიკურ აქტორებს შორის ურთიერთობების განვითარებას, რადგან ის დაფუძნებულია მონაწილეობაზე და ქმნის ფორმატს, სადაც ადგილობრივ ხელისუფლებას, კერძო სექტორს, არასამთავრობო ორგანიზაციებს და სხვა კერძო დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ კოლექტიურად იმუშაონ ადგილობრივი სოციალური და ეკონომიკური გარემოს განვითარებისთვის, რის შედეგადაც პროცესის მონაწილეებს შორის ვითარდება ნდობა, ხდება მონაცემთა ბაზების განვითარება და ინფორმაციის გაცვლა, ახალი ინიციატივების და რეფორმების ხელშეწყობა, ადამიანებისა და რესურსების დაკავშირება.

აეგ-ის პროცესების მართვასა და პრომოუშენში უმნიშვნელოვანესი როლო ეკისრება ადგილობრივ ხელისუფლებას, რომელსაც აქვს შესაბამისი ინსტრუმენტები, რათა სწორად მართოს ეკონომიკური განვითარების პროცესები, რაც გულისხმობს ადგილობრივი ეკონომიკური გარემოს შესწავლას, ტერიტორიის აბსოლუტური და შედარებითი უპირატესობების იდენტიფიცირების ხელშეწყობას, მონაცემთა ბაზების განვითარებას, ეკონომიკურ აქტორებზე დაკვირვების შედეგად მათი საჭიროებების და პრობლემების კვლევისა და აქტივობების სწორად კოორდინაციას, აგრეთვე აეგ-ის სტრატეგიის შექმნასა და მის იმპლემენტაციას.

აღსანიშნავია, რომ ადგილობრივ თვითმმართველობებს და საჯარო სექტორის სხვა აქტორებს უმნიშვნელოვანესი როლი ეკისრებათ ადგილზე სამართლიანი ბიზნეს გარემოს პირობების შექმნაში, დამკვიდრებაში, განვითარებასა და შენარჩუნებაში, რათა ადგილზე არსებულმა ფირმებმა წარმატებით გაუწიონ კონკურენცია სხვა ტერიტორიებზე/რეგიონებში არსებულ ფირმებს. ზოგადად ცნობილია, რომ საბაზრო ეკონომიკაში ეკონომიკური განვითარების მამოძრავებელი ძალა კერძო ბიზნესია. ის ქმნის სიმდიდრეს და სამუშაო ადგილებს, რომელიც ვერ განვითარდება და ვერ იქნება წარმატებული ხელსაყრელი ბიზნეს გარემოსა და პირობების გარეშე, რასაც ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარებისთვისაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

ადგილობრივ ეკონომიკებზე ფოკუსირების შედეგად ქვეყანაში შესაძლებელია მნიშვნელოვანი თვისებრივი ცვლილებების მოხდენა, რასაც შედეგად მოჰყვება მდგრადი ზრდა, სიღარიბის შემცირება და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლება.

აეგ-ის მიდგომის მიხედვით მდგრადი განვითარება შესაძლებელია მიღწეული იქნეს თუ განვითარების ინიციატივებში გათვალისწინებული იქნება ისეთი სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური ასპექტები, როგორიცაა: სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ხელშეწყობა, ადგილზე არსებული სოციალური ინსტიტუციების ინტერესების და რესურსების გათვალისწინება, გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში ჩართულობა, სოციალური დიალოგისა და თანამშრომლობის ხელშეწყობა, ინსტიტუციონალიზაციის პროცესების ხელშეწყობა, კერძო-საჯარო პარტნიორობის განვითარება, სოციალური ინკლუზიურობის უზრუნველყოფა, სიღარიბის შემცირება, ინოვაციების სისტემების დანერგვა, მოსახლეობასთან, დაინტერესებულ პირებთან და იმ აქტო-

რებთან (სტიქიკოლდერებთან) ურთიერთობების გაღრმავება, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინონ აეგ-ის პროცესებზე.

ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება მიღწეულად ითვლება მაშინ, როდესაც ეკონომიკური აქტივობების ზრდა არის მდგრადი და კეთილდღეობა სამართლიანად არის გადანაწილებული საზოგადოების ფენებზე და ადგილობრივ მოსახლეობაზე; ხორციელდება ადგილობრივი რესურსების სწორად, მდგრადად და ეფექტიანად გამოიყენება; შენარჩუნებულია ეკოლოგიური გარემო და დაცულია ეკონომიკური აგენტების უფლებები.

აეგ-ის პროცესების ხელშეწყობას, ნახალისებასა და პოპულარიზაციას შეუძლია უნივერსიტეტების, სასწავლო და კვლევითი დაწესებულებების და სხვა განვითარების პარტნიორების თანამშრომლობის გაღრმავება ბიზნესის სფეროს წარმომადგენლებთან, რის შედეგადაც მიიღწევა ადამიანური რესურსების განვითარება და ინოვაციების დანერგვის ხელშეწყობა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ეკონომიკური აქტივობა უფრო და უფრო მეტად ხდება ცოდნაზე დაფუძნებული, ამიტომაც უნივერსიტეტებს და სასწავლო დაწესებულებებს მნიშვნელოვნად შეუძლიათ აეგ-ის პროცესების მხარდაჭერა ადგილობრივი ინდუსტრიული ინოვაციების განვითარების მიმართულებით. მათ აქვთ შესაძლებლობა მოიზიდონ ცოდნა, იდეები, ახალი ადამიანური და ფინანსური რესურსები, მოახდინონ ტექნოლოგიების ტრანსფერი, აწარმოონ კვლევები ტერიტორიის მდგომარეობისა და პოტენციალის შესახებ და აგრეთვე მსოფლიოში აეგ-ის მაგალითების შესწავლის საფუძველზე უზრუნველყონ ამ გამოცდილების ადგილობრივ მდგომარეობასთან და საჭიროებებთან შესაბამისობა და ინტეგრირება.

აეგ-ის პროცესებში მნიშვნელოვანია განხორციელდეს ადგილობრივი ეკონომიკური ციკლის განვითარება, რაც გულისხმობს ტერიტორიაზე ფულის ნაკადებზე დაკვირვებას, რათა ფულის ცირკულირება მინიმუმ სამჯერ მაინც მოხდეს იმ ტერიტორიაზე, სადა ის გარეთ გადაინაცვლებს.

აეგ-ის ხელშეწყობის პროცესები დადებითად აისახება ადგილზე ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარებაზე, კლასტერების განვითარებაზე და ისეთი ეკონომიკის განვითარებაზე, რომელიც გულისხმობს რესურსდამზოგველი მენარმეობის განვითარებას, რეციკლირებას და ნარჩენების მინიმიზაციას.

საქართველოში სხვადასხვა წლებში შემუშავებულია ქალაქ თბილისის, აჭარის რეგიონის (ზათუმის, ქობულეთის, ქედის, შუახევისა და ხულოს), გორის, ბოლნისის, თეთრიწყაროს, თელავის, ბაღდათის, წყალტუბოს, სამტრედიის, ჩოხატაურის, მარტვილის, დმანისის და სხვ. მუნიციპალიტეტების აეგ-ის გეგმები.

ქალაქ თბილისის აეგ-ის გეგმით გათვალისწინებული პროექტების განხორციელებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საჯარო-კერძო თანამშრომლობის ნახალისება და ღამის ეკონომიკის კონცეფციის ხორცშესხმა, რომელიც უზრუნველყოფს ცალკეული უბნებისთვის ახალი ფუნქციების მინიჭებას, მიტოვებული სივრცეების ათვისებას, ინვესტორების მოზიდვასა და თბილისის ტურისტული პოტენციალის გაუმჯობესებას. მთავარი მიზანია თბილისის მოქალაქეებს მიეცეს დამატებითი შესაძლებლობები, ხელი შეუწყონ მდგრადი ეკონომიკური გარემოს შექმნას, უმუშევრობის დონის შემცირებას, რის მთავარ წინაპირობას სწორედ ადგილობრივი ეკონომიკის გაჯანსაღება წარმოადგენს.

აჭარის აეგ-ის გეგმის შემუშავება განხორციელდა ადგილობრივი ხელისუფლების, საზოგადოების, არასამთავრობო სექტორისა და ბიზნესის წარმომადგენლების პირდაპირი მონაწილეობით. გეგმაში ასახულია საზოგადოების პრობლემები და საჭიროებები, ჩამოყალიბებულია ადგილობრივი საზოგადოების საერთო ხედვა, განსაზღვრულია კონკრეტული მიზნები და ამოცანები რეგიონში არსებული პრიორიტეტების შესაბამისად, მითითებულია დაფინანსების წყაროები თითოეული კონკრეტული საქმიანობისთვის.

გორის მუნიციპალიტეტის აეგ-ის გეგმა ორიენტირებულია მხოლოდ ეკონომიკის სექტორზე და წარმოადგენს მოკლე, ლაკონურ დოკუმენტს, სადაც ნათლადაა განერილი თითოეული ასპექტი და მოიცავს ორ წლიან სამოქმედო გეგმას. გეგმის შემუშავების პროცესში განხორციელდა მუნიციპალიტეტის განვითარების პოტენციალის სიღრმისეული კვლევა, რომელმაც გამოავლინა განვითარების ყველაზე დიდი შესაძლებლობის მქონე ორი სექტორი: ტურიზმი და სოფლის მეურნეობა.

ამგვარად, აეგ-ის სტრატეგია მნიშვნელოვნად ეხმარება თვითმმართველ ერთეულს ტერიტორიული უპირატესობების, ერთგვარი ნიშის და იდენტობის გამოვლენაში და განვითარებაში. აგრეთვე, აეგ ხელს უწყობს დეცენტრალიზაციისკენ მიმართულ პოლიტიკას და პირიქით, დეცენტრალიზაცია მნიშვნელოვან როლს თამაშობს აეგ-ის პროცესების ხელშეწყობაში.

ზემოთ აღნიშნული არგუმენტების ანალიზზე დაყრდნობით, შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ თანამედროვე გლობალური გამოწვევების საპასუხოდ სხვა განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნების მსგავსად, განვითარების პოლიტიკის გატარებისას, საქართველომაც უნდა მიმართოს აეგ-ის მიდგომას, განახორციელოს სწორი სტრატეგიული დაგეგმარება, შეიმუშაოს აეგ-ის პრო-

ცესების წახალისებისა და მართვის შესაბამისი დიზაინი და მოახდინოს სათანადო ღონისძიებების იმპლემენტაცია, რაც საბოლოოდ, საქართველოს მუნიციპალიტეტების, რეგიონების და მთლიანად ქვეყნის მდგარდი და ინკლუზიური ზრდის საწინდარი იქნება.

ლიტერატურა

1. Local Economic Development in Post-Crises Situations (Operational Guide) , International Labour Organization (ILO), https://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_112267/lang--en/index.htm
2. Local Economic Development and its Potential, Dr. Karl Birkhölzer, Interdisciplinary Research Group Local Economy at the Technical University of Berlin, 2005, http://base.socioeco.org/docs/local_economic_development_and_its_potential.pdf
3. The Hexagon of Local Economic Development, Dr Jörg Meyer-Stamer, 2005, https://www.mesopartner.com/fileadmin/media_center/Working_papers/mp-wp03_01.pdf
4. The Role of Local Economic Development Agencies (LEDAs) in Supporting Local Innovation, By Ornet James Nene, March 2015, <http://wiredspace.wits.ac.za/jspui/bitstream/10539/20936/1/THE%20ROLE%20OF%20LOCAL%20ECONOMIC%20DEVELOPMENT%20AGENCIES%20IN%20SUPPORTING%20LOCAL%20INNOVATION%20-%20FINAL%20DOC%20-%202015.pdf>
5. Universities, Innovation and the Competitiveness of Local Economics, Richard K. Lester, Industrial Performance Center Massachusetts Institute of Technology, 13 December 2005 <https://www.files.ethz.ch/isn/28509/LIS05-005.pdf>
6. http://www.tbilisi.gov.ge/img/original/2019/2/6/ADGILOBRIVI_EKONOMIKURI_GANVITAREBIS_GEGMA.pdf
7. <http://aplr.org/?lang=geo&id=53&pid=368>
8. <http://gori.gov.ge/evrokavshiri-saqartvelostvis/571-goris-municipalitets-adgilobrivi--ekonomikuri-ganvitarebis-gegma.html>

THE IMPORTANCE OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT (LED)

Uglava Kristine

PhD student at TSU

Summary

In response to the contemporary challenges of globalization, governments, self-governments and other actors in the implementation process of development policy are increasingly adopting Local Economic Development (LED) as an alternative approach which is different from traditional economic development. LED provides a comprehensive platform that integrates the economic, social, political and institutional aspects at the local level. LED is a participatory-based development process where partnerships between key stakeholders are encouraged. The LED approach ensures growth and sustainability of economic activities, inclusiveness, proper, sustainable and effective utilization of local resources, environmental protection and value chain development.

Key words: *Local Economic Development, Local economic growth, Sustainable development, Inclusive growth.*